

6-30-2019

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ACTIVISTS IN SPIRITUAL PROGRESS

Bakhtiyor SALAYDINOV

Head of the department of "Organization and management of cultural and art establishments", uzdsmi@madaniyat.uz

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas>

Recommended Citation

SALAYDINOV, Bakhtiyor (2019) "THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ACTIVISTS IN SPIRITUAL PROGRESS," *Culture and Arts of Central Asia*: Vol. 10 : No. 1 , Article 13.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas/vol10/iss1/13>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Culture and Arts of Central Asia by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

Бахтиёр САЛАЙДИНОВ
 “Маданият ва санъат муассасаларини ташкил
 этиш ва бошқариш” кафедраси мудири

МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШ ЖАРАЁНИДА ИЖТИМОЙ- МАДАНИЙ ФАОЛИЯТ ХОДИМЛАРИНИНГ РОЛИ

Аннотация. Ушбу мақолада муаллиф томонидан “Ижтимоий-маданий фаолият”нинг маъноси таҳлил қилинган. “Ижтимоий-маданий фаолият”нинг функциялари ёритилган. Юртимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг ижтимоий-маданий фаолият билан боғлиқлиги ушбу мақолада ўрганилган ва таклифлар берилган.

Калим сўзлар: ижтимоий, маданий, “Ижтимоий-маданий фаолият”, Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги (МДХ), маънавий юксалиш, ислохот, “Обод қишлоқ” дастури, “Обод маҳалла” дастури.

Бахтияр САЛАЙДИНОВ,
 заведующий кафедрой «Организация и управление
 учреждениями культуры и искусств» ГИИКУз

РОЛЬ АКТИВИСТОВ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ДУХОВНОМ ПРОГРЕССЕ

Аннотация. В этой статье автор проанализировал значение социально-культурной деятельности. Раскрыты функции «социальной культурной деятельности». В статье изучено связь Социально культурной деятельности с проводимыми реформами в стране и дано рекомендации.

Ключевые слова: социальный, культурный, Социально культурная деятельность, Содружество Независимых Государств (СНГ), духовный рост, реформа, программа “Обод қишлоқ”, программа “Обод маҳалла”.

Bakhtiyor SALAYDINOV,
 Head of the department of “Organization and management of cultural and art establishments”

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ACTIVISTS IN SPIRITUAL PROGRESS

Abstract. In this article the author has analyzed the meaning of social-cultural activity and tries to reveal the functions of «social - cultural activity». In the article there is also discussed the connection with the “Socio-cultural activity” of the reforms in our country and are given several recommendations.

Key words: social, cultural, “Socio-cultural activity”, Commonwealth of Independent States (CIS), spiritual growth, reform, the “Obod qishloq” program, the “Obod maxalla” program.

Бугун мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлар шиддати шунчалик кучлики, замон билан ҳамнафас бўлмаса, ҳар қандай касб эгаси янгиликлардан ортда қолиб кетаверади. Нутқимизда кўп ишлатилаётган инновация тобора барча жабҳаларни қамраб олмакда. Бундай тиғиз бир даврда ҳар бир инсон ўзига берилган вазифани сидқидилдан адо этиб, ўз устида тинмай ишлаши керак.

Айни пайтда замон ўқитувчидан замонавий билимларни эгаллашни, компьютер технологияларини билишни, хорижий тилларни ўрганишни талаб қилмоқда. Чунки, ўқувчилар ҳам бугун ҳар доимгидан зийрак, уларни бирор янгилик билан хайрон қолдириш қийин.

Шу ўринда, маънавий янгилашиш ва юксалиш даврида ижтимоий-маданий фаолият соҳаси ходимлари зиммасига ҳам улкан вазифалар қўйилаётганини таъкидлаш зарур. Чунки, ислохотларнинг самарадорлиги биринчи навбатда аҳолининг онг-тафаккуридаги ўзгаришлар би-

лан боғлиқ бўлади. Жамият аъзоларининг онг-тафаккур ўзгаришлари эса ижтимоий-маданий фаолиятнинг натижаси сифатида характерланади. Бу ўринда, биринчи навбатда, ижтимоий-маданий фаолият атамасига эътибор қаратиш лозим.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатига кўра, “ижтимоий” сўзи араб тилидан олинган бўлиб, жомоага, жамиятга оид, деган маъноларни англатади. “Маданий” сўзи ҳам арабча бўлиб шаҳарлик, мадиналик, мадинага хос деган маъноларни англатиб, маданиятга оид, илм-маърифат билан боғлиқ термин эканлиги таъкидланган. Бундан кўриниб турибдики, ижтимоий-маданий фаолият жуда кенг тушунчадир.

Мазкур атама юзасидан Россия ва МДХ давлатлари тажрибаси билан танишиб қуйидаги таърифга дуч келдик: “Ижтимоий-маданий фаолият тарихий-бадий, маънавий-ахлоқий, сиёсий ва экологик маданият соҳаларидаги анъаналарни, кадриятларимизни асраб-авайлаш, сақлаш

ва муҳофаза қилиш ҳамда ривожлантиришни ўз ичига олади ва бу борада илмий-услубий, илмий тадқиқот, ижодий ишлаб чиқариш, амалий педагогик ишларни амалга оширади”. Бошқа бир таърифда эса “Ижтимоий-маданий фаолият ўз хусусиятига кўра ижтимоий ишларнинг таркибий қисмларидан бири бўлган кўп функцияли фаолият доираси сифатида белгиланиши мумкин. Унинг мақсади – одамларнинг оқилона ва мазмунли дам олишини ташкил этиш, уларнинг маданий эҳтиёжларини қондириш ва ривожлантириш, ҳар бир шахсни индивидуал ўз-ўзини англаш учун шарт-шароит яратиш, бўш вақт доирасида уларнинг қобилиятини яхшилаш, ҳаваскор ижодкорликни қўллаб-қувватлаб унга кенг йўл очишдир.” – деб келтирилади. [1.Б.24]

Ижтимоий-маданий фаолият кўп функцияли фаолият тури ҳисобланади. Дунё тажрибасига таянган ҳолда унинг қуйидаги функцияларига тўхталиб ўтиш лозим:

– Маданий меросни муҳофаза қилиш функцияси – маданий меросни ўрганиш, тиклаш, сақлаш ва улардан фойдаланиш;

– Маданий функцияси – кадрларнинг трансформацион жараёнларини ўрганиш, болалар, ўсмирлар ва катталарнинг ижодий ривожланиши ҳамда бўш вақтини унумли, мазмунли ташкил қилишда иштирок этиш;

– Ижтимоий ташкиллаштириш функцияси – ижтимоий-маданий фаолият соҳасидаги инновацион ҳаракатларни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш, маданий муҳитни тараққий эттириш учун қулай шарт шароитлар яратиш;

– Ижтимоий педагогик функцияси – таълим-тарбия фаолиятини, ахборот ҳамда маърифий ишларни ва соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш кабилар;

– Республика, вилоят, туман миқёсидаги мақсадли ижтимоий дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, аҳолининг ривожланишига кўмаклашадиган маданий марказларни ташкил этиш;

– Халқ ижодиётини, ижтимоий маданий соҳасидаги қўшимча таълим муассасаларининг чуқурлаштирилган ва кенг қўламли иш фаолиятларини, муассаса ва бирлашмаларни ривожланишига ёрдамлашиш каби функциялари ҳам мавжуд.

Бундан ташқари, мазкур йўналиш мутахассислари узлуксиз таълим жараёнига, тарбиявий ишларга, ижтимоий, маданий, дам олиш ва қўнғил очар тадбирларни ташкил қилишга жалб этилиши ҳам белгилаб қўйилган.

Ижтимоий-маданий фаолиятсиз жамият тараққиётини тасаввур этиш мумкин эмас. Демак, у жамият учун, аҳолини маданий-маърифий ривожлантириш учун зарур. Ҳаттоки, сиёсий-ҳуқуқий ташкилотларда ҳам маданий-маъри-

фий ишларни олиб бориш, маданий ҳордик чиқаришни онгли тарзда амалга ошириш муҳим. Демакки, демократия ҳам юксак маданиятли жамиятга хос хусусият. Шунингдек, ижтимоий-маданий фаолият ижтимоий онгли шакллантирувчи энг муҳим омиллардан ҳисобланади.

Ушбу касб эгалари нафақат ижтимоий фаолият билан шуғулланишлари, балки шу орқали аҳолининг маданиятини оширишга, уларда изчил, режали ва албатта, ижодий фаолият кўникмаларининг шаклланишига хизмат қиладилар.

Мамлакатимизда олиб борилаётган кенг қамровли ислохотлар ижтимоий-маданият фаолият ходимларини олдига тарғибот ва ташвиқот олиб бориш вазифасини ҳам қўймоқда. Демак, ўзгаришлар, янгиликлар ва инновацияларнинг тезкорлиги ижтимоий-маданий фаолият ходимларини янада кенгроқ фаолият олиб боришини талаб қилмоқда.

Юртимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг оддий халқ онги ва қалбига етиб бориши ижтимоий-маданий фаолиятнинг тўғри йўлга қўйилганига ҳам боғлиқ.

Бугун инсонлар ҳар доимгидан зийрак ва эътиборли. Лоқайд ва бефарқлар бозориктисодиётдан четда турувчи шакл эканлигини кўпчилик англаб етди. Шунинг учун, аксарият инсонларда шижоат, фидокорлик, меҳнатсеварлик яна бир сифат босқичига кўтарилган.

Мамлакатимизнинг бой ва қадимий тарихдан маълумки, аждодларимиз томонидан маҳалларни ободонлаштириш ва бунёдкорлик ишларини амалга ошириш энг бебаҳо кадрлар ва анъаналардан ҳисобланади.

Ҳар ким ўзи яшайдиган уй, маҳалла ва қишлоқни ободонлаштириш ҳиссасини қўшса, юртимиз обод бўлади, обод юртда яшайдиган одамлар кайфияти яхши бўлиши таъминланади.

Лекин, орамизда ҳали уйғонмаган, ислохотларнинг моҳиятини тушуниб етмаган инсонлар ҳам мавжуд. Улар ҳали ҳам атрофидаги оқимга мослаша олишмаган. Масалан, аҳолининг айрим қисмлари ноқулай шароитларга, аҳволга кўниккан, боқимандалик кайфиятига берилиб кетганлиги оқибатида ўзининг уй-жойлари, ҳовлиси ва томорқасини сақлашга эътибор қаратмай қўйган. Халқимизнинг “Қуш индида кўрганини қилади” деган нақлини эсдан чиқариб, ўз остонасини осойишта ва саранжом қилмаслик фарзандларимиз тарбиясига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Президентимиз томонидан илгари сурилган “Обод қишлоқ”, “Обод маҳалла” дастурлари узоқни кўзланган кенг қамровли фаолиятдир. Дастурдан кўзланган асосий мақсад қишлоқларни ободонлаштириш, инсонларда кўтаринки кайфиятни шакллантириш, ёшларда эстетик дидни тарбиялашдан иборат. Президентимиз Ш. М. Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг

йигирма етти йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида ушбу дастурларнинг аҳамияти ҳақида қуйидаги фикрларни билдирдилар: “Биз учун энг устувор вазифа бўлган аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифатини юксалтириш бўйича катта ҳажмдаги ишлар амалга оширилмоқда. Айниқса, “Обод қишлоқ” ва “Обод маҳалла” дастурлари мамлакатимизнинг энг чекка ҳудудларига ҳам янгиланиш нафасини, бунёдкорлик руҳини олиб кирмоқда. Одамларнинг фикри, дунёқараши ўзгармоқда, қишлоқда турмуш маданияти ошиб бормоқда.” [2]

Президентимиз ўз нутқларида аҳолимизнинг замонавий уй-жойга бўлган эҳтиёжларини таъминлаш мақсадида жорий йилда 13 минг 900 дан зиёд оилага мўлжалланган 335 та кўп қаватли турар жой фойдаланишга топширилгани ва йил охиригача бу рақам 2017 йилга нисбатан 2 баробар кўпайишини таъкидлаб ўтдилар. Бу рақамлар қабул қилинган дастурларнинг ҳаётийлиги, амалда намоён бўлаётганлиги ва давр зарурати бўлганлигини исботламоқда.

Дастурнинг 5-бандида ҳар бир қишлоқ кесимида туман (шаҳар) ҳудудий ташкилотлари билан биргаликда мўлжалланаётган кенг кўламли ишларни ташкил этиш ва бошқариш юзасидан тезкор махсус штабларни жорий этиш, шу жумладан, ишларни ҳашар ва хўжалик усулида бажаришни таъминлаш, янги иш ўринларини ташкил этиш, молиялаштириладиган қисми бўйича мавжуд барча имкониятларни жалб этиш, шу жумладан, солиқ йиғилувчанлигини ва қўшимча аниқланадиган манбалардан маҳаллий бюджет даромадини ошириш;

- архитектура, санитария ва техник талаблар асосида шахсий мулк эгалари ўз уй-жойини сақлаш, мавжуд томорқалардан унумли фойдаланиш, ер ва мол-мулк солиқларини ҳамда кўрсатилган коммунал хизматлар учун ҳисобкитоб қилиш ва қарздорликка йўл қўймаслик, ҳашарларда фуқароларнинг бевосита шахсий иштирокини акс эттирувчи жамоа шартномала-

рини тузиш масалалари белгилаб қўйилган.

- Уй-жойларни таъмирлашда хонадон эгаларига амалий ёрдам кўрсатиш, авваламбор, қурилиш материаллари билан марказлашган ҳолда таъминлаш, бу жараёнда кенг миқёсда ҳашар усуллари кўллаш ҳисобига ҳовли ва атроф ҳудудларни ободонлаштириш, ариқларни тозалаш, оқова сув хандақларини барпо этиш ҳамда муҳтож оилалар учун ҳомийлар ва иш берувчи корхоналар маблағлари ҳисобидан уй қуриб бериш (таъмирлаш) “Обод қишлоқ” дастурининг моҳиятини ташкил этади.

- Ижтимоий-маданий фаолият ходимлари мана шу олиб борилаётган ислохотларга ўзларининг маънавий кўмаklarини бериб, аҳолининг, ёшларнинг ичига кириши керак. Бу борада биз қуйида ўз таклиф ва тавсияларимизни келтирмоқчимиз:

- Биринчидан, аҳолининг турмуш маданиятини ошириш учун халқ орасида обрў-эътиборга сазовор бўлган шахслар: давлат ва санъат арбоблари, ҳокимлар, фахрий устозлар иштирокида қисқа роликларни тайёрлаш ва оммалаштириш.

- Иккинчидан, талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиётини мақсадли ташкил қилиш, сўровномалар ва тадбирлар ташкил этиш ва ўтказишда уларнинг иштирокини таъминлаш.

- Учинчидан ижтимоий-маданий фаолият таълим йўналиши талабалари учун аҳоли турмуш маданиятини юксалтиришга доир ўқув курсларини ташкил этиш.

- Тўртинчидан, ижтимоий-маданий фаолият таълим йўналишидаги фанлардан машғулотларни олиб борадиган ҳар бир профессор-ўқитувчи дарс жараёнида беш дақиқа мутафаккирларимиз ижодидан, ҳаётдан, уларнинг ибратли ишларидан намуналар келтириши маърузани таъсирчанлигини оширади.

Мамлакатимизда яратилаётган шунча шароит ва имкониятларни тўғри англаб, ҳар бир инсон ўз хиссасини қўшиши лозим. Зеро, анланган фаолият кўр-кўрона эргашилган фаолиятдан минг чандон самаралироқдир.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўрозматов В. Ижтимоий-маданий фаолият: муаммо ва ечимлар. Ўзбекистон Республикасида ижтимоий-маданий фаолиятнинг долзарб муаммолари ва истиқболлари. Республика илмий-амалий конференция тўплами. –Наманган: 2018. – 499 б.
2. www.uza.uz - Президентимиз Ш.М.Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг йигирма етти йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқи.
3. www.uza.uz - Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 29 мартдаги “Обод қишлоқ дастурини 2018 йилда амалга ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори.
4. Дуликов В.З. Социально-культурная работа за рубежом. Учебное пособие. – Москва: МГУКИ, 2011. – 199 с.